

Tisdagen den 22 Januari 1867.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Undertecknad tillkännagaf, att Herr Grefven och Talmannen samt de Herrar ledamöter, hvilka blifvit utsedde för att tillsätta Kammarens Kansli, sistlidne dag till Kammarens tjenstemän antagit: Kammarherren, Friherre Gösta Ehrenborgh, Ridarhus-fiskalen Carl Lagerheim, vice Häradshöfdingarne Carl Jesper Kuylenstjerna, Friherre Fabian Wrede, Herman Odelberg, Walfrid Billing och Axel Gustafsson, Löjtnanten Wilhelm Reutersvärd, e. o. Hofrättsnotarierne Edvard von Kruzensstjerna och Friherre Jakob Staël von Holstein, Kongl. Sekreterarne Johan Schröderheim och Wilhelm Bernhard Beskow samt e. o. Kammarsskrifvarne Erik Wilhelm Liljeskjöld och Axel Theodor Lundberg.

Justerades 2 protokolls-utdrag för den 21 dennes.

Herr Björck: Såväl aktning för Kammarens ledamöter som för mig sjelf uppmanar mig att tillkännagifva, det jag är i Stockholm icke blott som riksdagsman utan äfven som konvalescent eller rättare patient, och om jag därför ofta kommer att saknas på min plats, utan att för hvarje gång tillkännagifva sjukdomsförfall, torde sådant icke tillskrifvas bristande intresse eller ligkiltighet för uppfyllande af min pligt i det viktiga riksdagsmannakallet.

Företogs val af sju ledamöter i Kammarens tillfälliga Utskott för uppgörande af förslag till reglementariska stadganden för Riksdagen och arbetsordning för dess Första Kammare; och befunnos vid valförrättningens slut dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre Bildt	med 89 röster.
Grefve Hamilton, Henning,	» 88 »
Herr Wærn	» 76 »
Herr Ekman, Carl,	» 75 »
H. Exc. Herr Grefve Sparre	» 75 »
Herr Selander	» 75 »
Friherre af Ugglas	» 74 »

Friherre Sprengtporten uppläste en motion N:o 11, angående ändringar i gällande tulltaxa.

Hänvisades till det blifvande Bevillnings-Utskottet.

Herr Odelberg afgaf två motioner:

N:o 12, angående en förändrad lagstiftning rörande bränvins tillverkning; och

N:o 13, angående förhöjning i afgifts-restitutionen vid utförsel af bränvin.

Dessa motioner hänvisades äfven till det blifvande Bevillnings-Utskottet.

Föredrogs Kongl. Maj:ts sistlidne dag på bordet lagda nådiga Proposition angående Statsverkets tillstånd och behof.

Grefve Hamilton, Henning: Den korta tid, som förflutit sedan Kongl. Maj:ts Proposition aflemnades, har icke gifvit mig tillfälle att derom taga fullständig kännedom. Jag har dock velat redan nu derom uttala några åsigtter och i anledning deraf meddela några upplysningar, som möjligen kunna vara af vigt att på förhand känna.

Det ligger i sakens natur, att med samhällsförhållandenas utveckling Statsverkets behof måste ökas, och att Regeringen således icke kan göra sig döf för hvarje begäran om ökade anslag. Den måtta, hvarmed sådana framställningar från dess sida skett, visar, att Regeringen lyssnat icke blott till dem, som begärt anslag, utan äfven till den allmänna rösten om sparsamhet. Jag har velat förutskicka denna anmärkning, i händelse kanske ett och annat af hvad jag kommer att säga, kan anses låta såsom ett klander, då jag icke i alla delar vågar såsom tillförlitliga antaga de i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition uppgifna siffror.

Det är att beklaga, att den nya grundlagen icke beredt oss tillfälle att nu bland oss se Herr Chefen för Finans-departementet, till hvilken mina anmärkningar egentligen äro ställda och hvilken skulle kunna meddela de upplysningar, i saknad hvaraf ett misstag af den enskilde riksdagsmannen alltid är möjligt.

Vid Första Hufvudtiteln är icke begärdt mer än 7,000 R:drs tillökning, och man kan icke annat än med glädje bevilja detta ökade anslag åt en älskad Prinsessa, för att sätta henne i tillfälle att, oberoende och utan bekymmer, utöfva den välgörenhet, som är hennes ädla hjertas behof. Vid Andra Hufvudtiteln är föreslagen en nedsättning, som, ehuru icke stor, ger anledning till belåtenhet; och den Tredje Hufvudtiteln är oförändrad. Det är vid Fjerde Hufvudtiteln, som den enda väsentliga tillökning blifvit begärd, men denna gäller ett ändamål, som vi alla måste erkänna vara i hög grad nödvändigt. Min mening är således icke att framställa den summa af 3 millioner, som är begärd för gevärs, såsom öfverdrifven; men deremot måste jag på det allvarligaste yrka, att Stats-Utskottet, om det tillstyrker beviljande af denna

summa, och att 1 milion deraf redan i år skall utgå, äfven måtte föreslå, huru dessa medel skola anskaffas. Det är ett olyckligt sätt att reglera Staten, då Stats-Utskottet endast säger det medel skola utgå, utan att uppgifva hvar de skola tagas, och denna oförsigtighet kan göra att Staten förlorar sin kredit. Resultatet af sådana åtgärder har föranlett ett förhållande, som icke är omnämndt i den Kongl. Propositionen, emedan denna endast omfattar Statens reglerande för år 1868, men som vi dock måste lära känna, nemligen att detta år kommer att i Riksgälds-kontoret sluta med en brist af 7,800,000 R:dr. Den väsendtligaste anledningen härtill är, att Stats-Utskottets vid sistlidne riksdag i yttersta minuten afgifna Betänkande öfver finansernas ställning visade en brist af 4,535,428 R:dr, hvilken Utskottet hemställde, att Rikets Ständer måtte uppdraga åt Riksgälds-fullmäktige att på bästa sätt betäcka.

Jag vågar emellertid hemställa, om det af Fullmäktige hade varit försvarligt att under nuvarande tryckta omständigheter upptaga ett nytt fonderadt lån, och i allmänhet att taga ett sådant till så litet belopp? Sådan har åtminstone icke varit deras åsigt, utan hafva de i stället ansett sig nödgade att uppehålla denna skuld sväfvande. I Kontorets utgifter äro icke heller för 1867 beräknade de summor, som nästa år i Januari skola betalas i Hamburg och hvilka icke kunna erläggas anorlunda än genom vaxlar, hvilka måste redan under innevarande år småninngom anskaffas. Dessa uppgå till mer än 2,000,000 R:dr och utgöra således tillsammans med ofvannämnda belopp en summa af emellan 6 och 7 millioner R:dr. Några andra mindre väsendtliga poster utgöra fyllnaden i den nyss af mig uppgifna bristsumma, af Riksgälds-kontoret förslagsvis beräknad till 7,822,000 R:dr. Om denna rörelse fortsattes och man endast anvisar summor på Riksgälds-kontoret, utan att säga hvar de skola tagas, så hemställer jag, huruvida det kan vara möjligt för detta verk att upprätthålla krediten.

Jag vill icke uppehålla mig vid de tillökningar, som å de öfriga Hufvudtitlarne blifvit föreslagna. Först då Stats-Utskottet deröfver yttrat sig, är man i tillfälle att fatta en bestämd åsigt rörande deras relativa nödvändighet. Att de afse ändamål, som i och för sig äro goda och nyttiga, har jag redan förklarat mig antaga såsom för mig sannolikt. De anmärkningar, jag har att framställa i första rummet, röra deremot sättet för inkomsternas beräkning, hvilket vid de ordinarie inkomsterna dock skett med en försigtighet, som fordrar erkännande.

Tullinkomsterna äro i den Kongl. Propositionen beräknade till 14,600,000 R:dr; men frågan är, om de verkligen kunna antagas uppgå till en så stor summa. Man har måst anse, att det icke finnes någon särskild anledning, hvarför inkomsterna för år 1866 äro mindre än föregående år, utan att detta berott endast på en tillfällighet. För min del tror jag likväl, att denna nedsättning icke är någon tillfällighet utan en naturlig följd af den förändrade ekonomiska ställningen i landet. Enligt Kommers-kollegii berättelse (der tullinkomsterna för år 1865 äro beräknade till omkring 620,000 R:dr mindre än de i den Kongl. Propositionen upptagas, emedan denna omfattar vissa inkomsttitlar, som ej i Kollegii berättelse ingå), hafva tullinkomsterna under de sednare åren betydligt sjunkit, hvilket efter min uppfattning är en följd deraf, att då man icke har något att köpa för, måste man upphöra att köpa,

och därför kommer minskningen i detta afseende enligt min förmening att fortfara icke blott under nästa år, utan äfven till dess tillgångarne medgifva att åter köpa utländska varor i större mängd. Min åsigt om tullinkomsternas jemnt fortgående minskning bekräftas äfven af sistlidna års erfarenhet. Enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition uppgå nemligen tullmedlen under 1866 till omkring 13,200,000 R:dr, och komma således, till följd af det olika beräkningssättet, att i Kommerskollegii berättelse visa en siffra af omkring 12,600,000 R:dr, emot 14,800,000 R:dr under år 1863, samt omkring 13,300,000 R:dr under hvardera af åren 1864 och 1865.

I den Kongl. Propositionen förekomma äfven andra siffror, hvilka ej kunna utan vidare upplysning godkännas. Sidan 56 äro Riksgäldskontorets behof för år 1868 uppgifna, och med ledning af Kongl. Maj:ts nådiga förslag utan tvifvel riktigt beräknade, men hvad Kontorets beräknade tillgångar angår, är förhållandet efter min förmening olika. Den första siffran 3,406,970 R:dr är i tvänne hänseenden en oviss tillgång för år 1868, ty i första rummet beror dess belopp derpå, att de påräknade inkomsterna verkligen komma att någonsin inflyta, hvarom jag redan uttalat mina tvifvelsmål, och för det andra beror det förmodligen af Statskontorets ställning, i hvad mån och på hvilka tider dessa medel kunna till Riksgäldskontoret öfverlemnas. Ännu ovissare förhåller det sig med de 2,600,000 R:dr upptagna bevillningsmedel. Antingen menas här 1868 års bevillning, och i sådant fall ingå dessa medel icke förr än år 1869, så att de alldeles icke äro tillgängliga för bestridande af Riksgäldskontorets utgifter under år 1868, eller också 1867 års bevillning, hvilken under år 1868 till Riksgäldskontoret ingår, men i sådant fall är förhållandet ännu värre, emedan dessa medel redan äro af Kontoret beräknade såsom en tillgång, hvarigenom dess brist för år 1868 blifvit inskränkt till 2,211,000 R:dr.

En annan beräknad tillgång är slutligen bankovinsten, och kan icke billigtvis någon anmärkning göras deremot, att den i Kongl. Maj:ts Proposition blifvit såsom sådan upptagen, hvaremot, då förslag till dessa vinstmedels användande på annat sätt redan blifvit väckt, jag måste bedja Stats-Utskottet, att icke i sina förslagsberäkningar antaga dem såsom en säker tillgång. Att uppgöra sin utgifts-stat utan att hafva blicken fäst på de säkra inkomsterna, är ett högst olyckligt sätt att beräkna, som måste medföra ett vingleri, hvars följder vi snart få erfara, och jag ber att få lägga Stats-Utskottet på hjertat att uppgöra en ärlig statsreglering, hvarigenom först trygghet i finanserna kan vinnas.

För åstadkommande af den summa, som behöfves för anskaffande af vapen, har Kongl. Maj:t föreslagit en särskild skatt. Jag tror dock att en sådan skulle väcka stort bekymmer inom landet, oaktadt hvar och en är villig att göra stora uppoffringar för försvarsverkets ordnande, och att det vore politiskt oklokt att, genom vidtagande af en sådan åtgärd vid denna riksdag, väcka misstroende till den nya Representationen. Bevillningen är icke rättvist fördelad och det vore därför en stor olycka, om den skulle behöfva höjas. Dessutom äro vi icke berättigade att pålagga en bevillning för år 1869, hvilket tillkommer 1868 års Riksdag. Slutligen är det min öfvertygelse, att, äfven om vi bifalla detta

förslag, skulle summan icke komma att utgå till det beräknade beloppet, då den fasta egendomens taxeringsvärde snart måste nedsättas till närmare öfverensstämmelse med egendomens verkliga värde. Till de höga taxeringsvärdena har det beklagligen varit ett skäl, att möjligheten af in-teckningars belånande stått i ett visst förhållande till nämnda värden, men detta skäl har förfallit, sedan in-teckningar upphört att såsom lånehandlingar vara begärliga.

Jag vill icke längre uppehålla Kammaren. Min afsigt har blott varit att upplysa om siffror, som jag tror vara af vigt att känna, och att uppmana Stats-Utskottet att uppgöra en sådan statsreglering, att Riksgälds-kontoret icke måtte behöfva uppehålla en sväfvande skuld af flera millioner, som slutligen skulle kunna förringa förtroendet till dess förmåga att fullgöra sina förbindelser, ett förtroende som hittills med fullt skäl varit orubbadt.

Herr Tornerhjelm, Rudolf: Såsom ledamot af sista Riksdagens Stats-Utskott ber jag att med några ord få besvara de skarpa anmärkningar, som af den förre värde talaren deremot blifvit framställda.

Det är förenligt med en klok hushållning att icke skaffa sig större utgifter än man har inkomster; men icke desto mindre är det ibland nödvändigt att göra skulder. Jag ber att få genomgå Hufvudtitlarne och frågor, om några anslag blifvit af Utskottet lätsinnigt föreslagna. Vid Första Hufvudtiteln tillstyrktes anslag, som af alla 4 Stånden beviljades och således måste hafva varit nödvändiga. Vid Andra Hufvudtiteln afslogos anslag, som nu åter äro af Regeringen begärda. Vid Fjerde Hufvudtiteln afslogos alla tillökningar, och hvad jernvägarne vidkommer kan man icke säga att Utskottet gick lätsinnigt till väga. Men hvad skall man göra, om, sedan alla onödiga utgifter äro afprutade, brist likväl uppstår. Jag kallar icke denna brist stor, men den måste fyllas antingen genom lån eller genom anskaffande af utländska kreditiver och man måste i tysthet anticipera på framtiden och ej såsom vi gjort alltsedan 1854 med buller och bång uppträda såsom lånesökande. Liksom den förre värde talaren tror jag, att det skulle väcka ovilja i landet, om man med direkt beskattning sökte afhjelpa bristen. Klandret mot sista Stats-Utskottet anser jag vara för strängt och att det tillfälliga behofvet blifvit utmåladt såsom en alltför farlig sak.

Grefve Hamilton, Henning: Med anledning af den siste värde talarens yttrande ber jag att få tillägga några ord. Om det är sannt, att en börda blir lättare, då den af flere är delad, och det således kan vara för honom en lättnad, om den anmärkning jag emot sistlidne Riksdags Stats-Utskott framställt äfven rigtas mot några föregående Riksdagars, så vill jag gerna medgifva, att han mellan sig och dem gör en billig fördelning.

Herr Heijkenskjöld: Jag måste bestrida den gjorda anmärkningen, att förlidne Riksdags Stats-Utskott anvisat medel som icke funnos tillgängliga.

Jag tror, att då Stats-Utskottet sista riksdagen gjorde sina beräkningar, antog det, att Fullmäktige i Riksgälds-kontoret skulle upptaga

det utländska lånet, som blifvit beslutadt, att bevillningen kunde ned-sättas med 75 procent, om några anslag till jernvägar ej beviljades.

Hvad vår utländska kredit beträffar är den icke så dålig, som man velat påstå, ty om man jemför de särskilda ländernas olika räntefot å utgifna obligationer, så synes att de Svenska obligationerna stå i högre pris.

Jag ber att få yttra några ord om den Kongl. Propositionen, och beklagar att tiden varit så kort för dess genomgående, då den nu enligt grundlagens föreskrift måste remitteras.

Min åsigt är, att man måste rätta utgifterna efter inkomsterna, så att någon högre direkt beskattning ej må ifrågakomma.

Att, om utländska lån behöfva upptagas för högst nödiga utgifters bestridande, de inflytande medlen så användas att de stadna inom landet till förman för industrien; ty får den på ett eller annat sätt understöd: t. ex. genom räntefria förskotter på åtagna beställningar, på sätt som lemnades vid förra riksdagen, så är jag öfvertygad, att vi inom landet kunna åstadkomma mycket af de behof som förr tagits från utlandet.

Herr Bennich: I anledning af de mot Kongl. Maj:ts Proposition framställda anmärkningar rörande beräkning af tullmedlen ber jag att få yttra några ord. Om den värde talaren, som i detta ämne först uppträdde, hade genomgått den åberopade tabellen N:o 2 i Kommersekollegii berättelse för flera år än endast ett eller två, så skulle han hafva kommit i erfarenhet deraf, att tullinkomsterna i allmänhet varit i stigande. Det är dessutom väl bekant att tulluppbörden i sin helhet, åtminstone under de sednaste 20 å 25 åren, nästan utan undantag blifvit högre, än som vid statsregleringarne efter enahanda grunder, som nu i den Kongl. Propositionen äro följda, varit påräknadt. År 1866 gör visserligen härifrån ett undantag, då, så vidt utan ännu verkställt bokslut kan beräknas, en brist synes hafva uppstått till belopp af omkring 300,000 R:dr. Tager man i betraktande den synnerligen tryckande finansiella ställning, som under detta år varit rådande och som måste hafva högst betydligt inskränkt folkets konsumtionsförmåga, så lärer den jemförelsevis ringa bristen i påräknade tullinkomsten ingalunda kunna, eller böra läggas till grund för underkännande af den beräkning af tullinkomsten för år 1868, som Kongl Propositionen innehåller. Åren 1864 och 1865, då ställningen i landet ingalunda kan anses hafva varit gynnsam, lemnade emellertid öfverskott af omkring en half million utöfver den för hvartera året beräknade tullinkomsten; och då Kongl. Maj:tt, det oaktadt, icke ifrågasatt en högre beräkningsgrund, än den vid sist-förflutna tvänne statsregleringar antagna, synes någon skäligen anledning att befara öfver-uppskattning af den blifvande tullinkomsten icke förefinnas.

Härvid förutsätter jag dock, att den af Kongl. Maj:tt föreslagna förhöjning i tullafgifterna å socker, kaffe m. m. varder af Riksdagen godkänd. Med dessa tullafgifter å stora konsumtionsartiklar, hvilka icke produceras inom landet, är nemligen förhållandet helt annat, än med de höga skyddstullar, som man stundom hört påyrkas i statskas-

sans intresse. De förra inbringa verkligen ökade statsinkomster, under det de sednare deremot just hafva till uppgift att hindra införseln.

Beträffande anmärkningarne vid den Kongl. Propositionen i öfrigt, tillåter jag mig endast erinra, att hvad den Kongl. Propositionen innehåller i afseende å Riksgälds-kontorets ställning synes vara grundadt på de af Fullmäktige i Riksgälds-kontoret uppgjorda beräkningar, hvarföre, om något fel verkligen skulle förefinnas, detta torde återfalla på bemälda Fullmäktige.

Grefve Hamilton, Henning: Jag skulle icke ännu en gång hafva besvärat Kammaren i denna fråga, om jag icke blifvit missförstådd i en punkt af stor vikt. En talare tyckes nemligen hafva fattat mitt yttrande så, som skulle jag hafva sagt, att vår kredit blifvit störd till följd deraf, att Riksgälds-kontoret med svårighet uppfyllt sina åligganden; men något sådant har ingalunda varit min mening. Jag gjorde för någon tid sedan en utrikes resa, då jag af långifvare hörde, att de vore benägne att lemna Sverige lån mot bättre vilkor än vissa andra länder, som af naturen äro bättre lottade, och på min deröfver yttrade förundran svarade de, att andra stater behöfde medlen till att betäcka sina äldre skulder, då de deremot i Sverige användas till produktiva ändamål, hvarföre vår kredit vore bättre.

Då jag nu har ordet ber jag att få yttra något till svar på den siste talarens spetsiga anmärkning, att Kongl. Maj:ts Proposition är grundad på Riksgälds-kontorets berättelse, som således borde tillskrifvas de i den förra möjligen förekommande fel. Det kan icke vara Fullmäktiges fel, att i Kongl. Maj:ts Proposition finnas tillgångar beräknade för 1868, som icke inflyta förrän 1869. Den värde talaren har betviflat riktigheten af de konklusioner, som jag dragit af Kommerskollegii tabeller, och sagt, att jag borde hafva gått längre tillbaka uti dem. Jag är villig att göra så, och finner då, att redan år 1856 tullinkomsterna voro lika höga, som under de oss närmast liggande åren. Deras stegring under sistförflutna tiotal af år har följaktligen icke varit sådan, att man på grund deraf måste tillskrifva den år 1866 inträffade förminskningen endast en tillfällighet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag begärde ordet, då jag hörde en talare vilja lägga Stats-Utskottet på hjertat att med allmänna understöd hjälpa industriidkarne, hvaremot jag, ehuru lika varm vän af den Svenska industriens utveckling och framgång, som den värde talaren, måste på det högsta protestera. Jag tror, att industrien bör understödjas på annan väg, nemligen genom stadga i vår ekonomiska lagstiftning, och att den i sådant afseende har anspråk på stabilitet synnerligen i tull-lagstiftningen, samt att den icke må försättas i sämre ställning än den, med hvilka den skall konkurrera. Den bör vara fredad för sådana hastiga och nyckfulla omkastningar i åsigtter, hvilka kunna utsätta den för äfventyret att gå under; men att vilja anslå statsmedel till dess hjälp, tror jag vara ett misstag.

Då jag nu har ordet, ber jag att få med några uppgifter söka gifva stöd åt den af en talare uttryckta åsigtten, att den allmänna bevillningen sannolikt kommer att nedgå. Såsom ordförande i Landtbrukskademiën har jag, med ledning af Riksgälds-kontorets uppgifter i detta

ämne, uti den af mig sistlidne sommar afgifna berättelse utredt förhållandet med minskningen i detta hänseende. Jag har icke nu denna berättelse till hands och kan således icke med säkerhet uppgifva siffrorna, men jag tror icke att jag gör mig skyldig till någon öfverdrift, då jag säger, att emellan åren 1864 och 1865 fanns en skillnad af mera än fjorton millioner R:dr, hvarmed det jorden åsatta värdet nedgått. Inkomsten af kapital och arbete hade äfven under denna tid minskats, som jag tror, med en million R:dr, och således hade sistnämnda år en betydlig nedsättning i jordvärdet och inkomstuppskattningen inträffat. I afseende på Tullverkets inkomster lärer någon fördelaktig förändring icke heller vara att motse. En föregående talare har uppgifvit minskningen i denna inkomst för år 1866 i förhållande till 1865 till 300,000 R:dr, och yttrat den åsigt att en sådan minskning, om den antages äfven komma att under år 1868 inträffa, är obetydlig, men den värde talaren har dervid glömt, hvad dock den Kongl. Propositionen upplyser om, att, då artikeln salt nu mera är tullfri, försvinner den inkomst, som deraf ingått, och hvilken utgjort 200,000 R:dr om året, så att den kalkylerade minskningen i tullinkomst uppgår, icke till endast 300,000 R:dr, utan till en half million årligen. Till den betydliga tulluppbörden år 1865 bidrog i öfrigt det allmänt kända förhållande, att till följd af den väntade tullnedsättningen 1865 en mängd varor under slutet af 1864 lades på upplag, hvilka sedermera, efter det den nya tulltaxan börjat tillämpas, blefvo, enligt densammas bestämmelser, förtullade.

Herr Heijkenskjöld: Det må vara förlåtligt, om man icke rätt uppfattat Grefve Hamiltons anförande. Jag begagnar tillfället att betyga honom min tacksamhet för de upplysningar, han nu sednast lemnat om vår kredit. Jag känner icke Grefve Mörnerns anförande vid förra riksdagen, då Rikets Ständer beviljade låneunderstöd för tillverkning af kanoner, men har han nu ändrat åsigt, skall jag icke blifva honom svaret skyldig, ehuru jag icke nu dermed vill upptaga Kammarrens tid.

Herr Schartau: Jag har för min del att beklaga tvänne förhållanden för dagen, det ena att tiden varit för kort för genomläsningen af Kongl. Maj:ts Proposition, det andra att Kammarren saknar den ledamot, som står närmast att upptaga de anmärkningar, som blifvit gjorda mot Kongl. Maj:ts Proposition. Jag beklagar detta sednare, emedan jag anser det vara konstitutionellt riktigt, att föredraganden är på sin plats, då den Proposition, som afhandlar landets finanser för ett år, skall föredras. Det har gjorts ett försök att remplacera honom; med hvad framgång må hvar och en bedöma.

Jag kan icke neka till, att det första anförandet på mig gjort ett nedslående intryck. Det vore väl, om förra Riksdagens Stats-Utskott kunde gifva grundade skäl till ursäkt för dess misstag, men för min del tror jag det vara bäst att icke allt för mycket röra upp det förflutna. Man har här hänvisat på den vanliga utvägen att hjälpa sig genom lån samt på Riksgälds-kontorets förmåga att vingla sig fram, och jag anser det derföre vara af vigt, att Kammarren gifver stöd åt den varning, som 1867 års Stats-Utskott här erhållit, att icke gå till-

väga på samma sätt som sednaste Riksdagens Stats-Utskott. I Kongl. Maj:ts Proposition har man visserligen sökt anvisa utvägar för beredande af tillgångar till de mest angelägna anslag, men det har här förut anförts, huru beklagliga misstag i kalkyl i samma nådiga Proposition begåtts. Men hvad som icke är ett misstag det är, att den direkta beskattningen kommer att depopularisera Kamrarne hos Svenska folket och att densamma kommer att befinnas fruktansvärdt så tryckande, att den förfelar ändamålet. Enligt min tanke återstår icke annat än att söka anskaffa tillgångar genom indirekt beskattning. Det ligger möjligen i en och annans tanke, att man bör förfara på samma sätt som förut eller låna; det kan hända att detta blifver en nödvändighet, men det blifver då en sorglig nödvändighet. Jag vet ganska väl, att mera än en är af den åsigt, att vidare lån icke skola upptagas, utan att vi i stället böra spara och derigenom skaffa oss tillgångar. Detta är mycket aktningsvärdt, och jag skulle önska, att vi kunde det, men det besynnerliga är, att man ständigt såsom medel till förkofran åberopar sparsamhet, på samma gång som man i lagstiftningen gör allt för att undanrödja all tanke derpå; man söker göra sig stora inkomster just på sparsamhetens bekostnad.

I den Kongl. Propositionen förekommer en post, som icke är den minst viktiga, den nemligen om anskaffande af vapen. Man kan med skäl säga, att det är sorgligt, att vi efter så lång fredstid måste erkänna, det vi äro, om icke värnlösa, åtminstone vapenlösa. Det synes mig som om den Kongl. Propositionen har samma sinnelag som Svenska folket. Det är trögt ganska länge, men kommer något på, då är det hastigt och då är det icke fråga om begrundande, utan då skall allt vara färdigt i dag. Så har skett med afseende å våra jernvägar och så skall ske nu. Innan man har klart för sig, hvilka slags vapen böra anskaffas, vill man, att Svenska folket skall anslå tre millioner för sådana inköpande. Jag tviflar icke på, att afsigten är att vid behof utsända en eller annan så kallad sakkunnig person för att för de åskade tre millionerna, hvilka skola hopskrapas på ett för mig okänt sätt eller ock upplånas, uppköpa vapen. Sådana erhållas äfven, men, huru mycken försigtighet och noggrannhet den utsände än må iakttaga, bär jag en viss fruktan för att vi kanske slutligen erhålla sådana vapen, som vid den efter hvad bekant är ytterst noggranna kassationen i Frankrike och England icke antagits. Jag förutsätter, att afsigten är att gå sålunda till väga, det vill säga låta verkställa uppköpen utrikes, men jag skulle på det högsta beklaga det, och får derföre lägga Stats-Utskottet på hjertat att vid ett tillstyrkande af det åskade anslaget så lägga sina ord, att meningen blifver den, att Regeringen icke skall förhastiga sig.

Angående de inkomster, som skola tillfalla landet genom tull, är i den Kongl. Propositionen antydt, att den för ögonen liggande minskningen i desamma skulle vara tillfällig. En föregående talare har redan upptagit detta förmenande, och jag tror likaledes, att det är ogrundadt, men enligt den gamla regeln, att man gerna hoppas det man önskar, vill jag dock antaga, att Regeringen har skäl för sitt berörda förmenande. Jag fruktar dock, att så icke är förhållandet, utan att den nu befintliga minskningen i tullintraderna endast är en »com-

mercement de la fin», ty i landets nuvarande betryckta ekonomiska ställning, då förbrukningen af de med tull belagda varorna allt mera och mera aftager, måste i följd deraf äfven tullintraderna fortfarande förminsкас. Besynnerligt är, att man ofta hört ett väldigt skryt öfver dessa hittills ständigt tillvexande tullinkomster, då sådana enligt min tanke ingalunda utgöra någon lycka för ett land eller bevis på dess finansiela förkofran, utan endast derpå att förbrukningen och njutningsbegäret äro stora.

Man har sagt, att det icke skulle vara så farligt med Sveriges kredit, att de Svenska statspapperen icke kunna anses stå lågt. Härom kunna vi hvarje dag bilda oss en föreställning, ty vi se i tidningarne långa listor på Svenska statspapper. En reflexion, som icke kan undvikas, är, att statsobligationerna stå lägre än enskilda inrättningsars. Vi veta alla, att för ett lustrum sedan beslutade Rikets Ständer inrättandet af en rikshypotheksbank för att förbättra penningemarknaden för jordegarn och, som det hette, minska det långa skuldregistret. Hvad har följderna häraf blifvit? Jo att listan blifvit några rader längre, men ingalunda att Sveriges kredit blifvit bättre. Tager man i betraktande, att Svenska Statens obligationer löpa med högre ränta, nemligen 4½%, än Hypotheksföreningarnes, hvilka löpa med 4%, så finner man, att dessa sednare stå bättre än Statens. Vi må derföre icke göra oss några illusioner, icke blåsa upp oss. Det kan visserligen sägas, att vi hafva kredit, och jag önskar, att så är förhållandet, men jag vågar dock öppet påstå, att vi icke hafva sådan i det land, som eger den största tillgången på penningar, i England. Denna vore så väsendtlig för oss, att vi icke må brösta oss, då vi sakna den.

Jag slutar med de bästa välönskningar för Stats-Utskottets verksamhet men tillika med en allvarlig varning, att det icke må beträda samma bana som sista Riksdagens.

Herr Wærn: Jag är af mycket olika tänkesätt med den siste värde talaren, men har icke begärt ordet för att ingå i någon undersökning om storleken af den nu befintliga statsbristen eller i detaljerna af densamma, icke heller för att påpeka det sätt, hvarpå den skulle kunna afhjelpas, utan för att fästa uppmärksamheten på de omständigheter, som föranledt, att vår ställning är sådan den nu är. Vi minnas alla, huru vi förr hade många skatter, hvilka hårdt tryckte på industrien, så att den endast med långsamma steg gick framåt. Statsinkomsterna voro högre än af behofvet påkallades, och Riksgälds-kontoret hade så stora behållningar, att desamma genom utlåning till enskilda personer förräntades. Man började då att nedsätta skatterna, men det oakadt höja statsutgifterna, samt använda betydliga summor till allmänna arbeten, och hade nöjet se välståndet i landet hastigt ökas. Det kom derpå en period, då man ansåg sig kunna gå ännu längre, och, uppmuntrad af de framsteg landet i alla riktningar gjorde, beslöt sig för att, fortgående på samma bana, icke vidare skygga tillbaka för landets skuldsättning, utan upptog lån till stora belopp. Början härmed skedde 1854, och ställningen har sedan dess varit så gynnsam, att man i stället för att pålägga nya eller ökade skatter till betäckande af ränta och amortering på statslånen, kunnat fortsätta att borttaga eller nedsätta skatter.

Denna period vid hvars slut vi nu tyckas befinna oss, har sålunda fortgått ganska länge. Det hade visserligen varit önskligt, att den fortgått ännu längre, men, då vi med upplånade penningar anlagt 100 mil jernväg, utan att skatterna blifvit ökade, måste en annan period nödvändigt inträffa, och jag kan icke finna något beklagligt deruti, att Svenska folket måste åtaga sig skattebördor för att betala de förmåner det erhållit. Lyckligare hade naturligtvis varit, om statsinkomsterna stigit så, att, oaktadt utgifternas förökande, Riksgälds-kontoret fortfarande haft öfverskott på beräknade inkomster, och således icke råkat i förlägenhet, men icke bör man tillvita sednaste Riksdagens eller förutvarande Stats-Utskott att så nu icke är förhållandet, eller anse detta såsom någon stor olycka. Hvad deremot Statens kredit angår, så är det visserligen högst beklagligt att densamma nu icke kan anses så god som tillföre. Enligt min tanke ligger orsaken dertill i väsendtlig mån i den omständigheten, att vi, sedan statsskuldspanan blifvit beträdd, icke i en eller få poster fyllt vårt lånebehof, utan riksdag efter riksdag tagit små lån, allt efter som behofvet kräft, ty detta förfarande har måst göra våra obligationer mindre säljbara. Ingen långifvare tror, att Svenska Staten är eller varit i förlägenhet för att betala sina räntor, men, om det oaktadt våra statspapper falla, föranledes detta deraf, att hvar tredje år nya Svenska statspapper utkomma på den utländska marknaden, ty långifvaren kan icke påräkna att vid återförsäljning af sina obligationer för dem erhålla samma pris som han betalt, om han har att utstå konkurrens med låntagaren sjelf, i det denne ständigt bringar nya papper i marknaden. Jag anser derföre ett annat system nödvändigt. Deruti att man anticiperar på följande års inkomster, eller att man låter skattkammaren, eller efter Svenska förhållanden Riksgälds-kontoret, ombesörja penningbehofvens fyllande några månader tidigare än bestämdt påräkneliga statsinkomster förfalla, kan jag icke finna något skadligt; och detta förfarande iakttages för öfrigt i de flesta Europeiska länder, så t. ex. i England, der i statshushållningen reguliert användes s. k. exchequer bonds. Den förste värde talaren har yttrat, att vi kunna taga i beräkning bevillningen för år 1868, men icke den för 1869. Detta är sannt, men, om vi beräkna den för 1868, är ju all förlägenhet undanröjd till nästa riksdag. Kan man då påfinna något bättre sätt för behofvens fyllande, må man göra det, men, derest man icke förmår det, kan man ju förfara på samma sätt. Då samma personer utgöra Riksdagens ledamöter, har man ju nu större anledning än tillföre att hoppas på konsekvens i handlingssättet. Det har blifvit taladt om de olika sätten att skaffa de behöfliga medlen för betäckande af räntor och amortering å de stora skulder, som hittills icke ökat de skattskyldiges bördor, och för bestridande af de anslag, Regeringen nu äskat för Rikets försvar. De flesta talare hafva strängt yttrat sig mot förhöjning af bevillningen och velat, att man skulle kasta sig på den indirekta beskattningen, och den förste värde talaren ansåg till och med att bevillningen skulle nedgå, om en vapenskatt antoges. Det är visserligen sannt, att hvarje förhöjning i skatt har tendens att minska densamma; man söker att komma från den, om man kan, vid bevillning genom att minska uppgiften om sina inkomster, och vid konsumtionsskatt genom att minska sin förbruk-

ning, men egentligen gäller detta endast om det sednare slaget af skatter, enär vid ökad kontroll underslef i taxeringsuppgifter alltid bör kunna förekommas. En inkomstskatt är sålunda till sin natur vida mera elastisk än andra skatter och tål derföre förhöjning. Jag kan icke undgå att protestera mot den åsigt, som här yttrats, att man icke bör höja bevillningen, emedan en sådan åtgärd skulle framkalla missnöje med det nya statsskicket. Om någon tror, att representations-förändringen skett för att minska bevillningen, kan han icke nog tidigt blifva tagen ur en sådan villfarelse. Jag tror, Mine Herrar, att Svenska folket i allmänhet är så upplyst, att, om det finner, att de åtgärder, som vidtagas, äro så kloka som möjligt, det också är belåtet med statsskicket.

Jag har icke velat ingå i några detaljer, emedan jag har ansett det vara för tidigt, men jag har velat tillkännagifva, det jag anser Kongl. Maj:ts förslag, att dels genom direkt och dels genom indirekt bevillning fylla Statens behof vara det bästa.

Herr Tornerhjelm: I allmänhet är jag ej vän af diskussion vid remiss af en Kongl. Proposition, emedan en sådan enligt min tanke ej tjenar till mycket, men i detta fall, der man rigtat ett planmässigt anfall mot förra Riksdagens Stats-Utskott, torde den dock vara på sin plats. Man har här klagat öfver vår statsskuld, men jag frågar eder, Mine Herrar, huru skulle vårt land sett ut, om vi ej lånat dessa kapitaler utifrån? Vi hafva använt dem på produktivt sätt, byggt jernvägar, upphjelpat våra näringar o. d. Hvad åter vår kredit angår, medger jag visserligen att den är mindre tillfredsställande, men jag frågar, hvems är felet? Jo detta ligger till stor del hos några af våra landsmän, hvilka inom utlandet i tal och skrift ständigt utskrikat vår eländiga finansiella ställning och derigenom uppskrämt kapitalisterna. Beträffande åter gevärsfrågan, har en talare uttryckt sin önskan, att Regeringen i denna sak ej måtte gå hastigt till väga, hvarjemte han beklagat att det äskade anslaget varit så stort. Jag är af alldeles motsatta åsikter och önskar att åtgärder i denna viktiga fråga måtte vidtagas så snart som möjligt. Snart är hela Europa rustadt, och vi kunna ej, om vi vilja bevara vårt oberoende, dröja längre, för öfrigt tillåter jag mig i detta fall endast åberopa exemplet af Danmark, der Regeringen äskat sex millioners anslag för gevärs anskaffande åt en armé, som är endast hälften så stor som vår, och der oppositionen angående detta anslag blott anmärkt, att det möjligen varit för litet.

Friherre af Ugglas: Då den värde representanten för Stockholms stad, som nyss hade ordet, upptagit en här framkastad anmärkning, att Stats-Utskottet och Rikets Ständer beräknat den brist, som i Riksgäldskontoret vid 1867 års slut vore att emotse, alltför lågt, och då jag tror mig kunna nöjaktigt förklara anledningen härtill, tillåter jag mig att i korthet meddela några faktiska upplysningar. Vid alla föregående riksdagar har så tillgått, att Stats-Utskottet af Riksgäldskontoret infortrat en beräkning öfver Kontorets inkomster och utgifter under den tid, för hvilken statsregleringen skulle uppgöras. Så skedde äfven vid sista riksdagen. Enligt den beräkning, Fullmäktige då afgåfvo, skulle vid 1867 års slut en brist uppstå af omkring 1,231,000 R:dr, men de för-

klarade tillika, att vid statsregleringens uppgörande något afseende derä ej behöfde fästas, enär statsinkomsterna ansagos tillräckliga att bestrida de löpande utgifterna under åren 1866 och 1867. Vid sådant förhållande och då Stats-Utskottet ju endast följt den beräkning, som Riksgälds-Fullmäktige sjelfve uppgjort, hemställer jag om man med billighet kan förevita detsamma, att hafva i detta fall gått lättsinnigt till väga. Min afsigt är dock ingalunda att derföre utkasta någon beskyllning mot Fullmäktige, ty till grund för deras beräkning låg antagandet, — ett antagande, som då hade ganska stora skäl för sig — att det statslån, som under riksdagen var afslutadt, skulle till fullo inflyta. Detta antagande slog dock fel — jag tror mig nemligen icke vara orätt underrättad, då jag uppgifver att af sista statslånet återstå ännu obligationer osålda till ett värde af omkring 2 millioner Thaler — och deri ligger till stor del orsaken till den nu uppkomna statsbristen.

I den diskussion, som här egt rum angående vår finansiela ställning, vill jag icke inlåta mig nu, då jag antager att vi under riksdagens lopp få rikt tillfälle att derom orda. Jag vill endast förklara, att ehuru jag instämmer med en föregående talare deri, att vi icke få göra oss några illusioner, utan böra se vår ställning fast och allvarligt i ansigtet, så anser jag å andra sidan lika viktigt, att vi ej visa något missmod, något bristande förtroende till oss sjelfve, ty — hysa vi sjelfve ej förtroende till våra krafter, huru kunna vi då begära att andra skola göra det!

Grefve Sparre, Erik: Den diskussion, som här uppstått, angående sista Riksdagens Stats-Utskott finner jag föga på sin plats, och det torde derföre ursäktas mig, om jag genast öfvergår till egentliga föremålet för öfverläggningen, eller Kongl. Maj:ts Proposition, angående Statsverkets tillstånd och behof. Utan att inlåta mig i en utförlig granskning af densamma, vill jag endast förklara, att en förhöjning i den direkta beskattningen är en utväg, som om möjligt bör undvikas. Jag uttalar icke något missmod, jag tar icke i betraktande, om ett sådant steg kommer att menligt inverka på allmänna opinionen angående vår Representation, men min öfvertygelse är att detta sätt att fylla behofven är under nuvarande förhållanden det som sist borde tillgripas. Då grunderna för jord-taxeringen för några år sedan förändrades, förklarade man att afsigten dermed ingalunda var att öka bevillningen, endast att fördela den mera rättvist; skulle redan nu, trots denna förklaring, en förhöjning af icke mindre än 50 % beslutas, torde möjligen ett sådant missmod inom landet uppstå, hvarom en föregående talare ordat. Här-till kommer att den nya taxeringen ej ännu är rättvis. Vi veta alla att den till en början skedde litet på höft; i allmänhet taxerades jord-egendomen, med afseende å de för några år sedan nog högt uppdrifna egendomspriserna för högt, och sedan införandet af de nya taxeringsgrunderna har blott en jemkning egt rum. Den bör ske hvart tredje år. Ännu mindre förtroende hyser jag för taxeringen af inkomst. Under flera år ordförande i pröfningskomitéer, har jag kommit till den erfarenhet att dervid tillgår nog summariskt. Allt säger mig således att tiden ännu icke är inne att bygga på denna grund. Ett ytterligare

ytterligare skäl emot denna utväg finner jag i den allmänna förlägenhet och penningebrist, som för närvarande är rådande inom landet. Men — erkännom det, en tillökning i statsinkomsterna är nödvändig, och det är med anledning deraf, som jag — utan att vidare inlåta mig i frågan om sättet, huru denna skall beredas — vill ställa till Stats-Utskottet en uppmaning att vid handläggningen af detta viktiga ärende gå något olika till väga mot hvad hittills egt rum. Man kan med skäl förevita vårt finanssystem, att det är stäldt på en slump, att det saknar en ledande plan, och orsaken dertill har varit, att vid våra riksdagar Stats-Utskottet, öfverhopadt af kuranta göromål, först i riksdagens elfte timma handlagt frågan, hvarifrån inkomsterna skulle hemtas, och då afgjort detta ärende utan samråd med de öfriga båda Utskotten, som handlagt finansiella frågor, eller Banko- och Bevillnings-Utskotten. Denna brist på sammanhållning mellan dessa Utskott är orsaken att vårt finansiella system saknat all harmoni. I dessa dagar har jag genomgått en period i vår historia, som erbjuder en märkvärdig likhet med den närvarande. Det var år 1815; en riksdag sammanträdde då under samma finansiella kris som nu; likadan förlägenhet i den allmänna rörelsen, likadan nöd och oro inom landet. Man citerade såsom ett bevis på den förtviflade ställningen, att lagsökningarne inom Östergötlands län på ett år uppgått ända till 4,000; jag tror att min ädle vän Landshöfdingen i Östergötland kan upplysa, att under sista året antalet varit lika stort. För min del har jag att uppvisa en vida större numerär inom Elfsborgs län. För att utfinna medel till förlägenhetens afhjelpande tillsatte man då ett särskildt Utskott. Då likasom nu trodde man sig finna orsaken till penningebristen i den öfverdrifna importen och förbrukningen af utländska varor, underlättad eller framkallad af den nederlagsrätt, som under de, föregående år inträffade, stora Europeiska krigen medgafs i åtskilliga Svenska hamnar; protektionismens talan inom detta Utskott fördes af Schwerin, som förordade kraftmesyrrer, jernbref, och dylika, af den tidens anda dikterade åtgärder; frihandels åter af Wirsén och Adolf Göran Mörner. Visserligen vill jag ej föreslå, att ett sådant särskildt Utskott skall nu tillsättas, men jag vågar hemställa, att Stats-Utskottet måtte vid handläggning af frågan angående medels anskaffande till statsutgifterna sammanträda med deputerade från Bevillnings- och Banko-Utskotten, möjligen äfven, i fråga om kredit-anstalternas ordnande och kredit-lagstiftningen — ty äfven denna sammanhänger med den finansiella ställningen — med Lag-Utskottet, så att nödig konsekvens måtte vinnas. Tillika tillstyrker jag, att denna fråga måtte af Utskottet snart företagas och ej, såsom hittills skett, först under riksdagens sista dagar.

Herr von Geijer, Bror; En talare har, förmodligen med minnet fästadt på en celeber författares snillrika yttrande om Svenska nationen, sagt, att vi äro tröga att besluta, men sätta i verket med brådstörtande fart; att vi så förfarit vid anläggande af våra jernvägar, hvarföre han varnat för förhastande vid anskaffande af de vapen till arméen, hvarom Kongl. Maj:ts proposition innehåller framställning. Äfven med erkännande att vi gått något för fort till väga med jernvägarnes anläggande,

kan jag ej se att en varning emot förhastande är på sitt ställe, då fråga är om anskaffande af vapen till vårt försvar och vi, såsom talaren sjelf sagt, äro, om ej värnlöse, så åtminstone vapenlöse; — då är ju skyndsamhet särdeles att rekommendera.

I olikhet med samma talare är jag öfvertygad, att, om de begärda medlen anslås, skall Regeringen skaffa oss vapen af bästa sort, som står att erhålla, och att vi följaktligen ej böra befara att Svenska officerare skola kontrahera om gevär, som andra nationer kasserat.

Att upptaga det för vapnens anskaffande erforderliga medelsbeloppet på allmänna bevillningen skulle jag icke anse i och för sig olämpligt, om grunderna för allmänna bevillningens utförande vore rättvisa och billiga. Men i likhet med flere föregående talare tror jag att detta icke är förhållandet och att derföre, intilldess bättre grunder för allmänna bevillningens utgörande blifvit ofunna, bör allmänna bevillningens ökande så vidt möjligt undvikas.

Grefve Mörner: En föregående talares yttrande har uppkallat mig att med några ord belysa en och annan af de af honom lemnade uppgifter, hvilka syntes mig vilseledande. Han yttrade, att, genom de år 1866 införda förändrade grunder för den allmänna bevillningen, densamma blifvit betydligt nedsatt, nemligen från 2% af inkomsten till 1% och derunder. Men, mina Herrar! huru förhåller sig i sjelfva verket härméd? Det är icke den nominela procenten, som är af vigt, utan man måste hufvudsakligen fästa sig vid det belopp, som den enskilde får betala. Det är den skattskyldige temligen likgiltigt, om fastighetsvärdet sättes något lägre eller högre, hufvudsaken är, hvad han skall betala, och då vid de nya grundernas tillämpning fastighetsvärdet på landet i allmänhet höjdes från tre till sju gånger emot hvad det förut varit, så kom fastighetsegaren icke, vid den efter dessa grunder gjorda taxering, i åtnjutande af någon nedsättning å sjelfva afgiftens belopp.

Samma talare framhöll vidare att man under den förflutna tiden kunnat minska eller borttaga åtskilliga skatter och ändå bevilja större utgifter. Det är sannt att under tiden till och med 1857 års riksdag åtskilliga jorden tryckande skatter borttogos, men sedermera hafva, med undantag af qvarnräntan, högst få sådana blifvit afskaffade. Det var också vid förenämnda tid som den ofta omtalade blomstermålningen gjordes. Det var, när den sednast afgångne finansministern tillträdde sitt embete, som han framlade denna vackra tafla, som tillika hade den förtjensten att framställa förhållandena sådana de då voro. Den tafla, man nu i den Kongl. Propositionen framlagt för oss, visar oss den nuvarande ställningen vid samme ministers afgång från sitt viktiga embete. Färgläggningen gör sig sjelf.

Oftanämnde talare har jemväl anmärkt, att de lån, vi upptagit, varit för små, samt påstått, att, om vi gjort större sådana, skulle vår kredit vara bättre. Jag vågar äfven i detta afseende vara af en annan tanke och håller mig fortfarande vid den gamla enfalldiga regeln, att, ju mera man lånar, desto mera blifver man skyldig. Olyckan ligger, enligt min tanke, icke deruti att vi icke hvarje gång upptagit lån till större belopp, än hvaraf oss gjorts behof, utan deruti att vi vid de

förnyade låne-transaktionerna måst upptaga lånen mot allt sämre och sämre villkor, emedan vi icke låtit de beslutade företagens utförande blifva beroende deraf, huruvida penningar dertill kunnat erhållas för skäligt pris, utan först bestämt utgifter, hvilka ovilkorligen måst bestridas, och derefter, utan afseende å konjunkturerna, nödgats upptaga lån. Talaren har äfven sagt, att det icke vore farligt att anticipera på följande års inkomster, emedan så förfores i de största stater, t. ex. England, och att man måste finna sig uti det, som vore en nödvändighet. Men jag hemställer, om det, som är olyckligt för den enskilde, kan vara en fördel för det allmänna. Den enskilde, som lefver på ständig anticipation, befinner sig icke i en fördelaktig ställning, och hinner han slutligen den gräns, då vidare anticipation icke är möjlig, så är hans ruin gifven. Mot den af mig gjorda uppgiften om den inträffade minskningen i uppskattningsvärdet af jordbruksfastigheten samt af inkomsten utaf kapital och arbete, har erinrats, att den skatteinkomst, som härigenom gått för Staten förlorad, utgör ett ringa belopp. Jag är villig att erkänna detta, äfvensom att hela den allmänna bevillningen, hvilken icke uppgår till mera än $2\frac{1}{2}$ millioner, är en jemförelsevis ringa del af landets skattebidrag och att den stora apparat med berednings-, taxerings- och pröfningskomitéer m. m., som erfordras för dess åstadkommande, ej vittnar om någon särdeles omsorg för att spara kostnader och besvär, då en till denna summa uppgående statsinkomst säkerligen med lätthet kunnat på annat sätt vinnas. Orsaken till denna beskattnings bibehållande skulle jag tro hufvudsakligen vara att söka deruti, att man måtte hafva någon grund gifven, hvarefter man, i nödens stund, då andra utvägar tryta, kan åstadkomma inkomster för fyllande af Statens behof. Det är ganska säkert, att, om så olyckligt skulle inträffa, att landet invecklades i fiendtligheter med någon annan stat, tullintraderna skulle till betydlig del försvinna, och då kan det blifva oundvikligt att i större utsträckning använda denna beskattningsapparat såsom ett nödankare, men det vore önskligt, att man sökte undvika denna nödfallsutväg under nuvarande förhållanden.

Den värde talaren har slutligen yttrat, att, om den tanke vore bland allmänheten gängse, att representationsreformen skett i syfte att minska skattebördorna, vore detta ett misstag, hvarur samma allmänhet icke nog tidigt kunde tagas. Om det också må anses innefatta ett misstag att hafva förutsatt detta ändamål med den nya representationens införande, så torde å den andra sidan vara lika angeläget att söka förekomma, det icke hos allmänheten det misstag må vinna insteg och rotfästa sig att syftmålet med reformen icke varit att få ett redskap för åläggande af nya skattebördor.

En annan talare har uttalat den öfvertygelsen, att Arméförvaltningen skall med noggrannhet och omtanke använda det belopp, som blifvit äskadt för anskaffande af gevär. Lika med den värde talaren önskar äfven jag på det högsta, att erfarenheten måtte besanna hans förmodan i detta hänseende, men då man nyligen i tidningarne läst redogörelse för detta års gevärstillverkning och deraf funnit, att under årets lopp fabricerats minié-gevär och andra refflade gevär utan kammarladdning, och hvilka gevär således varit af en, enligt Armé-

förvaltningens egen åsigt, nu mera antiqverad beskaffenhet, torde det kunna ursäktas, om man skulle önska, att för framtiden varsamheten blefve ändå något större, så att penningarne sparades, tills dess man sjelf visste hvad man ville hafva.

Grefve Hamilton: Ehuru ett löst ord, som jag under ett muntligt föredrag sine ira et studio framkastat, uppkallat åtskilliga försvarare af förra riksdagens Stats-Utskott, vill jag dock ej genom ett bemötande af deras genmälen vidare förlänga diskussionen. Endast med anledning af min grannes påstående att, om nämnda Stats-Utskott verkligen begått ett fel, detta skulle härrört af en oriktig uppgift från Riksgälds-kontoret, tillåter jag mig förklara, dels att jag, då denna uppgift lemnades, icke var Fullmäktig i Riksgälds-kontoret, dels att, då jag beräknat den vid 1867 års slut uppkommande statsbrist till sju millioner, detta skett under antagande att de af honom omnämnda två millioner thaler då äro realiserade, hvadan således ifrågavarande brist är alldeles oberoende af dessa två millioner.

Friherre Sprengtporten: Det är icke min afsigt att framställa något klander, hvarken mot förra eller de föregående riksdagarnes Stats-Utskott, med anledning af det sätt, hvaruppå staten blifvit reglerad. Icke en gång mot principen att fylla en tillfällig statsbrist genom upptagandet af ett tillfälligt lån, anmärker jag något; men hvad jag påyrkar är: att då en sådan utväg begagnas, detta endast må ske under förhållanden, då den inhemska penningemarknaden är rikligt försedd; och icke i en tidpunkt af allmän penningebrist, så att Riksgälds-kontoret, för fullgörandet af föreskrifter, som hvarken kunna eller få åsidosättas, underkastas nödvändigheten att antingen vända sig till utlandet för upptagandet, på ofördelaktiga villkor, af smålån, hvilket skadar dess kredit eller ock att söka dessa lån inom landet, till hvad pris som helst, hvilket leder till att öka förlägenheten i allmänna rörelsen, medelst upptagandet af den räntefot, som, under sådana förhållanden, kan antagas hårdt trycka på industri och näringar.

Jag instämmer sålunda med den första värde talaren deri: att vid innevarande riksdag, då penningeställningen är så tryckt, denna utväg att anvisa anslag å tillgångar, som ej finnas, bör förkastas.

Hvad angår den frågan, huruvida en förhöjning af inkomst och fastighetsbevillningen kan tillvägabringas under bibehållandet af nuvarande taxeringsvärde, besvarar den, som det synes mig, sig sjelf vid betraktande af det underpris, hvartill försäljningsvärdet, vid de tätt och ofta förekommande exekutiva fastighetsauktionerna, nedgått.

Vid en statsreglering har man, oberäknadt föremålens nytta och nödvändighet i sig sjelf, att taga i betraktande icke blott bibehållandet af jemnvigt emellan utgifter och tillgångar, utan hvad som är lika viktigt, att det allmänna välståndet icke förnäras.

År det så, att landets ekonomiska ställning visar sig otillfredsställande, då är det en pligt att fördomsfritt uppsöka orsakerna och använda de medel, som motverka, och icke sådana, som gifva ny näring åt de missförhållanden, som böra rättas.

Principius obsta heter det, och det är denna regel, som jag hoppas att Stats- och Bevillnings-Utskotten, vid fullgörandet af sitt grannliga uppdrag skola iakttaga.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, hänvisades den Kongl. Propositionen jemte de i anledning deraf nu afgifna yttranden till det blifvande Stats-Utskottet.

Föredrogs Friherre Raabs, Adam Christian, den 21 dennes bordlagda motion N:o 4, angående utgifvande af en Riksdagstidning; och blef denna motion hänvisad till Kammarens tillfälliga Utskott för uppgörande af förslag till reglementariska stadganden för Riksdagen, samt, uppå särskild af Herr Grefven och Talmannen gjord proposition å bifall till motionärens derom framställda begäran, delgifven Andra Kammaren.

Föredrogs Herr Hasselrots den 21 dennes bordlagda motion N:o 5.

Herr Hasselrot: Då jag i förra sammanträdet väckte den nu föredragna motionen, förbisåg jag visserligen icke, att deri förekomma trenne särskilda frågor, hvilka egentligen tillhöra lika många olika Utskotts handläggning — den första punkten afser nemligen en fråga, som angår Lag-Utskottet, den andra det gamla Ekonomi-Utskottet, och således nu ett tillfälligt Utskott, och den tredje Stats-Utskottet — men jag ansåg, att, då Riksdagen eger jemlikt 37 § Riksdags-ordningen tillsätta särskilda Utskott, samtliga dessa punkter, hvilka med hvarandra ega ett oskiljaktigt sammanhang, kunde till ett sådant Utskott remitteras. Då likväl något sådant Utskott ännu ej är tillsatt, får jag nu ändra min anhållan derhän, att jag begär remiss af första punkten till Lag-Utskottet, af den andra till ett tillfälligt Utskott och af den tredje till Stats-Utskottet.

Herr Björck: I afseende å första punkten af den nu föredragna motionen må det tillåtas mig att yttra några ord. Det har, tyvärr, visserligen visat sig på åtskilliga ställen i vårt land, att pastor såsom ordförande i skolrådet icke med den drift och vaksamhet, som vederbort, handhaft folkskolans angelägenheter, men jag tror, att detta redan hör till undantagen, och att det i framtiden kommer att än mera sällan inträffa. Uppsigten öfver folkskoleväsendet har nemligen i sednare tiden blifvit fördubblad; den tillhör ej blott biskop och konsistorium, utan äfven folkskole-inspektörerne, af hvilka i somliga stift finnas tvänne; och då härtill kommer den allmänna rörelsen inom landet för folkskolans utveckling, torde man med skäl kunna hoppas, att våra pastorer skola alltmera allmänt väckas till flit att i detta afseende fullgöra sin skyldighet. Jag anser derföre, att man i det längsta bör undvika att vidtaga en sådan åtgärd som den nu föreslagna, och detta i första rummet af det skäl, att derigenom skulle rubbas den princip, som måste ligga till grund för folkundervisningen, att nemligen denna skall huf-

vudsakligen och till sin rot vara religiös och kristlig. Genom ett bifall till det här väckta förslaget befarar jag, att de kristendomsfiendliga sträfvanden, som ock gå genom tiden och äfven i vårt land icke så litet förspörjas, kunna underlättas i sina anfall äfven mot folkundervisningen, om de egde tillfälle att beröfva pastor ordförandeplatsen i skolrådet. Vi böra betänka oss, innan vi vidtaga en åtgärd, som på grund af hvad jag nu sagt synes mig dels vådlig, dels ock onödig, då under påtryckningar från skiljda håll pastorernes eget intresse för och aktgifvenhet på deras pligter i detta afseende är mera skärpt, hvadan man kan hoppas, att förhållandet blifver bättre och bättre. Jag anhåller vördsamt, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja vid remiss af motionen till vederbörligt Utskott.

Friherre Sprengtporten: Då den nu föredragna motionen innehåller flera skiljda yrkanden, hemställer jag, huruvida remiss deraf kan ega rum, innan motionären i enlighet med grundlagens föreskrift afdelat den efter dess olika innehåll.

Med anledning häraf förmålde Herr Grefven och Talmannen, att den fråga, som nu utgjorde föremål för Kammarens behandling, just bestod uti Herr Hasselrots begäran att få dela den af honom sistlidne dag väckta motionen i tre särskilda motioner, enär motionen i dess ursprungliga skick icke kunde, till följd af stadgandet i sista mom. af 55 § Riksdags-ordningen, till Utskott hänvisas; och komme Herr Grefven och Talmannen således att först framställa proposition på Herr Hasselrots begäran om Kammarens medgifvande till motionens delning, och sedermera, såvida Kammaren till denna begäran lemnade samtycke, hvarigenom det för närvarande befintliga hindret för ärendets grundlagsenliga behandling blefve undanröjdt, göra särskilda propositioner å remiss till vederbörande Utskott af de nya motioner, som till följd af delningen uppkommit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammaren bifölle Herr Hasselrots anhållan att få dela den af honom sistlidne dag väckta motionen i tre särskilda motioner.

Ropades ja.

Härefter blefvo, uppå särskilda propositioner, de tre sålunda uppkomna motionerna hänvisade:

N:o 5, angående ändring i 8 § af Kongl. Förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd, tillika med det af Herr Björck afgifna yttrandet till det blifvande Lag-Utskottet;

N:o 14, rörande folkskoleväsendet, till ett tillfälligt Utskott; samt

N:o 15, angående öfverlemnande af hela den personliga skyddsafgiften till folkskolornas behof, till det blifvande Stats-Utskottet.

Föredrogs Herr Hasselrots den 21 dennes bordlagda motion N:o 6, angående tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af alla frågor rörand undervisningsväsendet.

Grefve af Ugglas: Jag hemställer till Kammaren, huruvida det icke vore skäl att för närvarande, och till dess man får se huru många motioner i skolfrågor komma att väckas, afslå den nu föredragna motionen, alltid naturligtvis med rätt att sedermera, i fall så skulle behövas, tillsätta ett särskildt Utskott. Det blir då ock lättare att bestämma ledamöternes antal i detsamma.

Flera ledamöter hördes häri instämma.

Herr Schartau: Efter det af Kammaren nyss fattade beslut rörande en af Herr Hasselrots motioner, torde ett sådant Utskott, som det nu föreslagna, nödvändigt böra tillsättas.

I anledning häraf fästade Herr Grefven och Talmannen Herr Schartaus uppmärksamhet derå, att Herr Hasselrots omförnälda motion hänvisats till ett *tillfälligt* Utskott, eller ett sådant, som, jemlikt 3:dje mom. i 37:de §:n Riksdags-ordningen, af endera Kammaren tillsättes för beredning af sådan fråga, som *icke tillhör* ständigt Utskotts behandling, hvaremot Herr Hasselrots nu förevarande förslag afsåge tillsättandet af ett *särskildt* Utskott, eller ett sådant, som, i enlighet med 1:sta mom. i nyssnämnda §, till följd af båda Kamrarnes sammanstående beslut, tillsättes för upptagande af fråga, som *tillhör* ständigt Utskotts behandling.

Herr Hasselrot: Anledningen till min motion om tillsättande af ett särskildt Utskott är, att jag ansett, det såväl de af mig väckta motionerna, som äfven andra motioner angående folkskoleväsendet, hvilka komma att väckas i Kamrarne, borde behandlas i ett sammanhang och icke, enligt hvad förr varit brukligt, remitteras till olika ständiga Utskott.

Herr von Geijer, Bror: Jag får erkänna, att jag är mycket tveksam, om tydningen af grundlagens föreskrift i afseende å tillsättande af särskildt Utskott, men jag tror att, enligt 37 § Riksdags-ordningen, bör sådan utskotts-tillsättning icke ske utan i sammanhang med ett för handen varande förslag, och är jag således af den åsigt att, om motionen icke, såsom förhållandet är, redan blifvit remitterad till Utskott, hade ett särskildt Utskott för upptagande af frågan kunnat tillsättas; såsom nu icke föranledd af någon särskild fråga anser jag motionen böra afslås.

Friherre af Ugglas: Sedan den af Herr Hasselrot väckta frågan redan blifvit remitterad till tillfälligt Utskott, finnes i närvarande ögonblick intet ärende att hänskjuta till det af honom föreslagna särskilda Utskott. Vid sådant förhållande torde det vara olämpligt att *nu* tillsätta detta Utskott, och förenar jag mig derföre med Grefve af Ugglas i yrkande om afslag.

Herr Hasselrot: Jag hade föreställt mig att om ett särskildt Utskott blifvit tillsatt för att behandla frågor rörande folkskoleväsendet, de af mig väckta motionerna i detta ämne bort dit remitteras, men som motionerna redan remitterats till andra Utskott, återkallar jag min motion om ett särskildt Utskotts tillsättande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida, vid det förhållande att Herr Hasselrot återkallat sitt förslag och dess antagande ej blifvit af någon annan ledamot påyrkadt, förslaget finge förfalla.

Ropades ja.

Föredrogs och hänvisades till det blifvande Lag-Utskottet Herr von Geijers sistlidne dag bordlagda motion N:o 7, angående ändring i 9:de §:n uti Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Föredrogs och hänvisades till det blifvande Banko-Utskottet Herr Schartaus sistlidne dag bordlagda motion N:o 8, angående användande af Riksbankens vinstmedel för Bankens egna ändamål.

Föredrogs och hänvisades till det blifvande Bevilnings-Utskottet Herr Schartaus sistlidne dag bordlagda motion N:o 9, angående förhöjning af införselstullarne å kaffe, socker och tobak.

Föredrogs Friherre Raabs, Carl Adam, sistlidne dag bordlagda motion N:o 10, angående tillsättande af ett särskildt Utskott för behandling af frågor rörande försvarsväsendet.

Grefve af Ugglas: Då intet ärende finnes att remittera till det här föreslagna särskilda Utskott, hemställer jag att Kammarerna måtte, i öfverensstämmelse med det nyss fattade beslutet angående Herr Hasselrots motion, afslå äfven Friherre Raabs förslag.

Friherre Raab, Carl Adam: Med anledning af Grefve af Ugglas' yttrande ber jag att få anföra grundlagens ord i 37 §, 1 mom. Riksdags-ordningen, der det heter: »ankommande på Kamrarnes sammanstående beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling.» Det i Kongl. Maj:ts Proposition äskade anslag af 3 millioner R:dr till gevärs anskaffande, ansåg jag höra till sådana frågor, som här omtalas, och väckte derföre min motion. Då likväl denna ej inom Kammarerna tyckes vinna något understöd, vill jag ej påyrka bifall till densamma.

Grefve af Ugglas: Af Friherre Raabs yttrande finner man, att han ansett frågan om gevärsanslaget kunna remitteras till det särskilda Utskottet. Hela Kongl. Maj:ts Proposition är dock redan, i enlighet med hvad hittills alltid skett, remitterad till Stats-Utskottet, hvadan intet ärende nu finnes att hänskjuta till det ifrågasatta Utskottet; och vidhåller jag derföre mitt yrkande om afslag å Herr Friherrens motion

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma icke framstälts något bestämdt yrkande å bifall till Friherre Raabs förevarande förslag, hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kammarerna, i enlighet med hvad Grefve af Ugglas yrkat, ansåge förslaget för närvarande böra förfalla.

Ropades ja.

Kammarerna åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 23 Januari 1867.

Kammarerna sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 7 protokolls-utdrag för den 22 dennes.

Friherre af Ugglas: Uti den Kongl. Propositionen angående Statsverkets tillstånd och behof förekommer, såsom i går anmärktes, 1868 års bevillningsmedel upptagna till 2,600,000 R:dr och beräknade såsom en Riksgälds-kontorets inkomst, hvilken enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle tagas i anspråk till fyllnad af behofven under nästa statsregleringsperiod,

I den debatt, som vid remissen af den Kongl. Propositionen i gårdagens plenum uppstod, yttrades af en talare, att denna summa redan skulle vara af Riksgälds-kontoret beräknad uti det förslag öfver inkomster och utgifter intill 1868 års slut, som till Kongl. Maj:t afgifvits, och att, om denna summa nu åter tages i beräkning, Riksgälds-kontorets af Fullmäktige uppgifna brist borde med ett motsvarande belopp tillökas.

Denna uppgift gjorde på mig ett ganska pinsamt intryck, när den gaf anledning till förmodan, att den i Kongl. Maj:ts Proposition intagna beräkning öfver Statsverkets ställning icke skulle vara uppgjord med den noggrannhet man eger rätt att fördrå. Detta intryck delades af många, och jag har derföre gjort mig förvissad om förhållandet samt kan nu uttala den öfvertygelse, att den värde talarens uppgift grundade sig på ett misstag.